

# SPIS TREŚCI

|                    |          |
|--------------------|----------|
| <b>Wstęp</b> ..... | <b>9</b> |
|--------------------|----------|

## **Część pierwsza**

|                                                                        |           |
|------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Czym jest turystyka kulturowa : pojęcia i zakres zjawiska</b> ..... | <b>13</b> |
|------------------------------------------------------------------------|-----------|

|                                                                         |    |
|-------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.1 .Definicja a turystyki.....                                         | 13 |
| 1.2.Definicje kultury.....                                              | 17 |
| 1 3.Turystyka a kultura .....                                           | 20 |
| 1.4.Definicje turystyki kulturowej .....                                | 22 |
| 1.4.1. Definicje zorientowane na ofertę turystyki kulturowej. ....      | 24 |
| 1.4.2. Definicje zorientowane na popyt kulturowy. ....                  | 25 |
| 1.4.3. Definicje zorientowane na wartości kulturowe. ....               | 26 |
| 1.4.4. Definicje zorientowane na indywidualne motyw<br>konsumenta. .... | 27 |
| 1.4.5. Definicje organizacji i instytucji międzynarodowych. ....        | 28 |
| 1.4.6. Inne próby definicji całościowych. ....                          | 30 |
| 1.4.7. Próba funkcjonalnego zdefiniowania turystyki kulturowej          | 31 |
| 1.5. Turystyka kulturowa a turystyka krajoznawcza. ....                 | 34 |
| 1.6. Profil turysty kulturowego. ....                                   | 37 |
| 1.7. Historyczne etapy rozwoju turystyki kulturowej. ....               | 40 |

## **Część druga**

|                                           |           |
|-------------------------------------------|-----------|
| <b>Rodzaje turystyki kulturowej</b> ..... | <b>51</b> |
|-------------------------------------------|-----------|

|                                                    |    |
|----------------------------------------------------|----|
| 2.0. Wstęp: kryteria podziału. ....                | 51 |
| 2.1. Turystyka kultury wysokiej. ....              | 53 |
| 2.1.1 Turystyka dziedzictwa kulturowego. ....      | 53 |
| 2.1.2. Turystyka muzealna. ....                    | 61 |
| 2.1.3. Turystyka literacka. ....                   | 67 |
| 2.1.4. Turystyka eventowa (kultury wysokiej). .... | 72 |
| 2.2. Turystyka edukacyjna. ....                    | 77 |

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| 2.2.1. Podróże studyjne                                | 78  |
| 2.2.2. Podróże tematyczne                              | 83  |
| 2.2.3. Podróże językowe                                | 88  |
| 2.2.4. Podróże seminaryjne                             | 92  |
| 2.3. Powszechna turystyka kulturowa                    | 97  |
| 2.3.1. Turystyka miejska                               | 97  |
| 2.3.2. Turystyka wiejsko-kulturowa                     | 102 |
| 2.3.3. Turystyka etniczna                              | 108 |
| 2.3.4. Turystyka obiektów militarnych                  | 114 |
| 2.3.5. Turystyka obiektów przemysłowych i technicznych | 121 |
| 2.3.6. Turystyka żywej historii                        | 129 |
| 2.3.7. Turystyka kulturowo-przyrodnicza                | 134 |
| 2.3.8. Turystyka egzotyczna                            | 140 |
| 2.3.9. Turystyka religijna i pielgrzymkowa             | 146 |
| 2.3.10. Turystyka kulinarna                            | 154 |
| 2.3.11. Turystyka hobbystyczna                         | 161 |
| 2.3.12. Turystyka regionalna                           | 166 |

### **Część trzecia:**

|                                                                                                                              |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Turystyczno-kulturowy potencjał Polski</b>                                                                                | <b>173</b> |
| 3.1. Miejsce turystyki kulturowej w rozwoju turystycznym Polski                                                              | 174        |
| 3.1.1. Turystyka kulturowa jako produkt markowy polskiej turystyki przyjazdowej                                              | 174        |
| 3.1.2. Kompetencje centralnych i samorządowych instytucji publicznych w zakresie koordynacji i promocji turystyki kulturowej | 177        |
| 3.2. Wybrane destynacje polskiej turystyki kulturowej w układzie tematycznym                                                 | 180        |
| 3.2.1. Turystyka dziedzictwa kulturowego                                                                                     | 181        |
| 3.2.1.1. Polskie obiekty UNESCO                                                                                              | 181        |
| 3.2.1.2. Pomniki Historii                                                                                                    | 191        |
| 3.2.1.3. Ważniejsze rezydencje polskie                                                                                       | 196        |
| 3.2.2. Stan i główne destynacje turystyki muzealnej                                                                          | 209        |
| 3.2.3. Turystyka eventowa i żywej historii                                                                                   | 215        |
| 3.2.3.1. Miejsca eventów masowych                                                                                            | 215        |
| 3.2.3.2. Najważniejsze eventy kultury wysokiej w Polsce                                                                      | 219        |
| 3.2.3.3. Najważniejsze eventy kultury popularnej w Polsce                                                                    | 223        |
| 3.2.3.4. Najważniejsze wydarzenia religijne w Polsce                                                                         | 226        |
| 3.2.4. Turystyka miejska                                                                                                     | 228        |
| 3.2.4.1. Najważniejsze polskie ośrodki turystyki miejskiej                                                                   | 228        |
| 3.2.4.2. Drugorzędne destynacje turystyki miejskiej                                                                          | 234        |
| 3.2.5. Turystyka religijna i pielgrzymkowa                                                                                   | 239        |
| 3.2.5.1. Najważniejsze sanktuaria Polski                                                                                     | 239        |
| 3.2.5.2. Inne ważne lub cenne miejsca kultu                                                                                  | 246        |
| 3.2.6. Turystyka obiektów militarnych                                                                                        | 248        |
| 3.2.7. Turystyka obiektów przemysłowych i technicznych                                                                       | 255        |

|                                                                                          |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.2.7.1. Najważniejsze pomniki techniki oraz skanseny „in situ” w Polsce. . . . .        | 256 |
| 3.2.7.2. Najważniejsze muzea techniki. . . . .                                           | 263 |
| 3.2.7.3. Funkcjonujące obiekty przemysłowe i lokalne produkty turystyczne. . . . .       | 267 |
| 3.2.8. Potencjał Polski w odniesieniu do pozostałych typów turystyki kulturowej. . . . . | 267 |
| 3.2.8.1. Turystyka etniczna. . . . .                                                     | 268 |
| 3.2.8.2. Turystyka studyjna. . . . .                                                     | 268 |
| 3.2.8.3. Turystyka kulturowo-przyrodnicza. . . . .                                       | 269 |
| 3.3. Wybrane destynacje polskiej turystyki kulturowej w układzie regionalnym. . . . .    | 270 |
| 3.3.1. Województwo Małopolskie. . . . .                                                  | 271 |
| 3.3.2. Województwo Mazowieckie. . . . .                                                  | 273 |
| 3.3.3. Województwo Wielkopolskie. . . . .                                                | 274 |
| 3.3.4. Województwo Pomorskie. . . . .                                                    | 276 |
| 3.3.5. Województwo Śląskie. . . . .                                                      | 277 |
| 3.3.6. Województwo Dolnośląskie. . . . .                                                 | 278 |
| 3.3.7. Województwo Zachodniopomorskie. . . . .                                           | 280 |
| 3.3.8. Województwo Kujawsko-Pomorskie. . . . .                                           | 281 |
| 3.3.9. Województwo Lubelskie. . . . .                                                    | 282 |
| 3.3.10. Województwo Podkarpackie. . . . .                                                | 283 |
| 3.3.11. Województwo Warmińsko-Mazurskie. . . . .                                         | 284 |
| 3.3.12. Województwo Lubuskie. . . . .                                                    | 286 |
| 3.3.13. Województwo Podlaskie. . . . .                                                   | 287 |
| 3.3.14. Województwo Łódzkie. . . . .                                                     | 288 |
| 3.3.15. Województwo Świętokrzyskie. . . . .                                              | 289 |
| 3.3.16. Województwo Opolskie. . . . .                                                    | 290 |
| 3.4. Istniejące szlaki turystyki kulturowej w Polsce. . . . .                            | 291 |
| 3.4.1. Szlaki materialne i wirtualne: kryteria podziału. . . . .                         | 293 |
| 3.4.2. Materialne szlaki turystyczno-kulturowe w Polsce. . . . .                         | 294 |
| 3.4.3. Wirtualne szlaki turystyczno-kulturowe o znaczeniu krajowym. . . . .              | 301 |
| 3.4.4. Wybrane szlaki turystyczno-kulturowe o znaczeniu regionalnym i lokalnym. . . . .  | 304 |
| 3.4.4.1. Przykłady szlaków o znaczeniu regionalnym. . . . .                              | 304 |
| 3.4.4.2. Przykłady lokalnych szlaków i tras turystyczno-kulturowych. . . . .             | 308 |
| 3.4.4.3. Trasy wirtualne jako oferty lub propozycje turystyczno-kulturowe. . . . .       | 309 |
| 3.5. Wyspecjalizowani polscy organizatorzy turystyki kulturowej. . . . .                 | 311 |
| 3.5.1. Sposoby organizacji wypraw kulturowych i podmioty aktywne. . . . .                | 311 |
| 3.5.2. Polscy turoperatorzy a popyt turystyczno-kulturowy. . . . .                       | 314 |
| 3.5.3. Turoperatorzy wyspecjalizowani. . . . .                                           | 315 |
| 3.5.3.1. Klasyczni organizatorzy turystyki kulturowej. . . . .                           | 316 |
| 3.5.3.2. Organizatorzy imprez poszczególnych typów turystyki kulturowej. . . . .         | 317 |

**Część czwarta:**

|                                                                                                                 |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Polska oferta turystyki kulturowej: Szanse, perspektywy, postulaty ....</b>                                  | <b>321</b> |
| 4.1. Szanse i kierunki rozwoju polskiej turystyki kulturowej . . . . .                                          | 321        |
| 4.1.1. Aktualne trendy obserwowane na rynku turystycznym. . . . .                                               | 322        |
| 4.1.2. Krajowa i przyjazdowa turystyka kulturowa - kierunki<br>rozwoju oferty i potrzebne działania . . . . .   | 325        |
| 4.1.2.1. Zasadnicze kierunki tworzenia oferty. . . . .                                                          | 325        |
| 4.1.2.2. Postulat tematyzacji oferty. . . . .                                                                   | 326        |
| 4.1.2.3. Postulat uwzględnienia komponentu eventowego<br>i rozrywkowego w ofercie turystyki kulturowej. . . . . | 327        |
| 4.1.2.4. Postulat promowania jakości. . . . .                                                                   | 329        |
| 4.1.2.5. Postulat „sieciowania” oferty. . . . .                                                                 | 333        |
| 4.1.3. Wyjazdowa turystyka kulturowa - szanse i postulaty. . . . .                                              | 335        |
| 4.1.3.1. Popularne produkty wyjazdowej turystyki kulturowej. . . . .                                            | 335        |
| 4.1.3.2. Postulaty rozwojowe z zakresie wyjazdowej turystyki<br>kulturowej . . . . .                            | 339        |
| 4.2. Turystyka miejska: trendy i postulaty uzupełnienia oferty turystycznej ...                                 | 341        |
| 4.2.1. Tendencje rozwojowe w turystyce miejskiej. . . . .                                                       | 341        |
| 4.2.2. Rozwój oferty turystyczno-kulturowej polskich miast - postulaty .                                        | 345        |
| 4.3. Polskie obiekty zabytkowe i kulturalne - funkcjonowanie<br>i modernizacja oferty. . . . .                  | 353        |
| 4.3.1. Funkcjonowanie obiektów zabytkowych i kulturalnych<br>w turystyce. . . . .                               | 354        |
| 4.3.2. Nowe metody i techniki prezentacji. . . . .                                                              | 359        |
| 4.3.3. Współczesne strategie promocyjne obiektów<br>zabytkowych i kulturalnych. . . . .                         | 361        |
| 4.3.4. Obiekty sakralne - postulaty dotyczące<br>współpracy gospodarzy z turystyką . . . . .                    | 363        |
| 4.4. Infrastruktura turystyczna i dopełniająca - sytuacja i potrzeby. . . . .                                   | 365        |
| 4.4.1. Baza noclegowa. . . . .                                                                                  | 366        |
| 4.4.2. Infrastruktura gastronomiczna służąca turystyce. . . . .                                                 | 371        |
| 4.4.3. Infrastruktura komunikacyjna . . . . .                                                                   | 374        |
| 4.5. Personel obsługi polskiej turystyki kulturowej: postulaty kształcenia. . . . .                             | 376        |
| 4.5.1. Pilot wycieczek kulturowych. . . . .                                                                     | 377        |
| 4.5.2. Przewodnik obiektowy. . . . .                                                                            | 383        |
| 4.5.3. Przewodnik miejski i terenowy. . . . .                                                                   | 385        |
| 4.5.4. Przewodnik trasy wy - postulat nowych uprawnień w turystyce ....                                         | 386        |
| 4.6. Polskie szlaki turystyki kulturowej: postulaty. . . . .                                                    | 389        |
| 4.6.1. Propozycje szlaków międzynarodowych i ogólnokrajowych. . . . .                                           | 391        |
| 4.6.2. Propozycje regionalnych szlaków materialnych. . . . .                                                    | 397        |
| 4.6.3. Tworzenie szlaków wirtualnych. . . . .                                                                   | 400        |
| 4.6.4. Postulowane metody promocji polskich szlaków turystycznych ....                                          | 400        |
| 4.7. Wybrane metody popularyzacji i promocji polskich<br>destylacji i produktów turystyczno-kulturowych.....    | 402        |

## Spis treści

7

### **Część piąta:**

#### **Potrzeba jednolitego standardu wartościowania walorów turystyki kulturowej.....**

413

5.1. Przegląd wybranych polskich analiz walorów turystycznych . . . . . 413

5.2. Propozycja waloryzacji potencjału turystyczno-kulturowego Polski . . . . . 417

5.3. Kategorie i elementy waloryzacji turystyczno-kulturowej mikroregionów .. 420

5.4. Etapy działań przy ocenie regionu i interpretacja wyników. . . . . 435

5.5. Przykłady waloryzacji potencjału turystyczno-kulturowego. . . . . 438

5.5.1. Waloryzacja potencjału turystyczno-kulturowego  
miasta Poznania i powiatu poznańskiego. . . . . 438

5.5.2. Waloryzacja potencjału turystyczno-kulturowego  
powiatu gnieźnieńskiego. . . . . 451

5.5.3. Waloryzacja potencjału turystyczno-kulturowego  
powiatu wolsztyńskiego. . . . . 460

literatura

468